

ANANSI. WORLD FICTION este un imprint al Editurii Trei

Anansi
CONTEMPORAN

KAVEH AKBAR

Martir!

Traducere din limba engleză și note de
Petru Iamandi

EDITORI:
Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
ANANSI. WORLD FICTION:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE:
Ruxandra Câmpeanu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mihaela Gavriloiu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

AKBAR, KAVEH

Martir! / Kaveh Akbar ; trad. din lb. engleză și note de de Petru
Iamandi. - București : Editura Trei, 2025
ISBN 978-606-40-2510-4

I. Iamandi, Petru (trad. ; note)

82

Titlul original: *Martyr!*
Autor: Kaveh Akbar

Copyright © 2024 Kaveh Akbar
All rights reserved

Copyright © Editura Trei, 2025,
pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-2510-4

pentru martiri, care trăiesc

„O, Doamne, tocmai mi-am amintit că murim.“
Clarice Lispector

CYRUS SHAMS

UNIVERSITATEA KEADY, 2015

Poate că Cyrus luase în ordinea cuvenită medicamentele pe care nu trebuia să le ia sau poate că luase în ordinea greșită medicamentele pe care trebuia să le ia, cert este că, în clipa în care Dumnezeu i-a răspuns, în sfârșit, după douăzeci și șapte de ani de tăcere, și-a dorit mai mult decât orice pe lume ca Dumnezeu să-i mai răspundă o dată. Ca să fie sigur. Întins pe salteaua care mirosea a pișat și Febreze, în dormitorul lui care mirosea a pișat și Febreze, Cyrus a privit lung la singurul bec din cameră, vrând cu tot dinadinsul ca acesta să mai clipească o dată, vrând cu tot dinadinsul ca Dumnezeu să confirme că pâlpâitul becului fusese o manifestare divină și nu doar un rateu al instalației electrice de rahat din apartamentul lui vechi.

„Fă-l să lumineze mai tare, pe urmă mai puțin“, gândi Cyrus, nu pentru prima oară în viață. „Doar să clipească o dată, cât de puțin, și promit că-mi vând toate catrafusele și-mi cumpăr o cămilă. Și o iau de la capăt“. Catrafusele lui se reduceau la un morman de rufe murdare și un vraf de cărți împrumutate de la diverse biblioteci și nereturnate,

poezie și biografii. *Spre far, Unchiul meu Napoleon*¹. Dar n-avea nicio importanță: Cyrus vorbea serios. De ce să primească profetul Mahomed nici mai mult, nici mai puțin decât vizita unui arhanghel? De ce să vadă Saul de-a dreptul lumina cerului pe drumul spre Damasc? Bineînțeles că era ușor să ajungi să ai o credință de neclintit după o revelație atât de evidentă. Cât de corect era să-i ridici în slăvi, când credința lor nici măcar nu era credință cu adevărat, ci doar supunere față de ceea ce vedeau cu ochii lor că e adevărat? Și ce rost avea să-i pedepsești pe restul oamenilor, care nu avuseseră niciodată șansa unui revelații atât de explicite? Să-i faci pe toți ceilalți să treacă de la o criză la alta, singuri, lipsiți de orice speranță?

Dar până la urmă i s-a întâmplat și lui Cyrus, chiar acolo, în dormitorul acela amărât din Indiana. I-a cerut lui Dumnezeu să i se arate. El, Ea, Ei, ce-o fi. I-a cerut cu toată sinceritatea de care era în stare și de care nu ducea nicidecum lipsă. Dacă orice relație era un șir de înaintări și retrageri, Cyrus nu se retrăgea aproape niciodată, împărtășind tot ce era mai important despre el în cuvinte, cu zâmbete sau ridicând din umeri, de parcă ar fi vrut să spună: „Pur și simplu așa stau lucrurile. De ce mi-ar fi rușine?”.

A rămas acolo, pe salteaua goală de pe podeaua din lemn tare, cu scrumul de țigară pe burta dezgolită, ca un prinț îmbufnat, gândind: „Stinge și aprinde becul, Doamne, și-am să-mi cumpăr un măgar, promit că am să-mi cumpăr o cămilă și am să merg cu ea până la Medina,

1. Bildungsroman al autorului iranian Iraj Pezeshkzad, publicat în persană în 1973 (n.r.).

la Ghetsimani, unde vrei tu, tu doar stinge și aprinde becul și cu restul văd eu cum fac, promit“. Și tocmai pe când își spunea el asta, iată că s-a întâmplat — sau *ceva*, în orice caz, s-a întâmplat. Becul clipi sau poate luminează mai tare, ca blițul unui aparat de fotografiat de peste drum, doar o fracțiune dintr-o fracțiune de secundă, și apoi reveni la normal, redevenind doar un bec galben, obișnuit.

Cyrus a încercat să-și amintească medicamentele pe care le luase peste zi. Porția obișnuită de băutură, iarbă, țigări, Clonazepam, Adderall, Neurotin, luate când una, când alta de-a lungul zilei. Mai avea câteva pastile de Percocet, dar le păstra pentru seară. Nu luase nimic exotic, nimic care să-l facă să halucineze de-a dreptul. De fapt, se simțea destul de lucid față de cum era el de obicei.

Se întrebă dacă nu cumva își dorise prea mult sau își încordase prea mult privirea până când văzuse ce anume voise să vadă. Se întrebă dacă nu cumva așa procedează Dumnezeu în lumea de azi. Sătul de intervenții pirotehnice, de ruguri aprinse și invazii de lăcuste, poate că acum Dumnezeu acționează prin ochii oboșiți ai iranienilor beți din Vestul Mijlociu al Statelor Unite, prin sticle de whisky de 1,75 de la CVS¹ și prin pastiluțe roz pe care scrie G_{31} ². Cyrus trase o dușcă din sticla uriașă de whisky marca Old Crow. Pentru el whiskyul juca același rol pe care îl avea noptiera pentru oamenii normali — stătea mereu la capul saltei și ținea lucrurile esențiale la locul lor. Îl deștepta în fiecare zi din somnul pe care tot el i-l provoca.

1. Lanț de magazine care funcționează și ca farmacii (n.r.).

2. Gabapentin, medicament pentru tratarea epilepsiei și a anumitor nevralgii (n.r.).

Tot reflectând așa la posibilul miracol de care avusese parte, Cyrus îi ceru lui Dumnezeu să-l repete. Să-i dea o confirmare, ca atunci când tastezi parola de două ori pe calculator. Dacă atotștiutorul creator al universului voise cu adevărat să i se arate lui Cyrus, atunci ambiguitatea chiar nu-și avea rostul. Cyrus își pironi ochii în lumina din tavan, care în fumul des de țigară arăta ca o lună apoasă, și așteptă să se întâmple din nou. Dar fără folos. Că-l văzuse, că nu-l văzuse, pâlپâitul acela de o clipă nu reveni. Și astfel, întins acolo în aburul înăbușitor al lucidității relative — ea însăși un fel de drog —, asaltat de mirosul de urină uscată, înconjurat de chiloți, doze de băutură, flacoane oranj goale și cărți pe jumătate citite, deschise pe podeaua de lemn, cu cotorul în sus ca să-și întoarcă privirea de la el, Cyrus se pomeni că trebuie să ia o hotărâre.

UNU

DOI ANI MAI TÂRZIU

LUNI

UNIVERSITATEA KEADY, 6 FEBRUARIE 2017

— Aș muri pentru *tine*, se adresa Cyrus propriei reflecții din mica oglindă de la spital.

Nu era sigur că așa și voia, dar îi făcea bine să o spună. De mai multe săptămâni se juca de-a moartea. Nu ca în Plath — „Am făcut-o din nou, un an la fiecare zece“¹. Cyrus era angajat ca pacient fals la Spitalul Universitar Keady. Pentru douăzeci de dolari pe oră, cincisprezece ore pe săptămână, se prefăcea că e unul dintre „cei care pier“. Îi plăcea cum scrie la Coran, nu „până mori“, ci „până vei fi unul dintre cei care pier“. Ca și cum ai sosi într-o nouă comunitate, care te-a așteptat cu înfrigurare. Cyrus intra în biroul de la etajul trei al spitalului, unde secretara îi înmâna o fișă cu numele și datele de identificare ale unui pacient fictiv, alături de un desen cu zece fețe care, pe o scară de la 0 la 10, exprimau starea pacientului, unde 0 era o față zâmbitoare, adică „Nu mă doare nimic“, 4 o față serioasă, adică „Mă doare un pic mai mult“ și 10 o față plânsă, adică „Mă

1. Din poemul „Lady Lazarus“ al Sylviei Plath.

doare rău de tot“, un desen înfiorător, cu o gură lăsată, în formă de „U“ inversat. Cyrus simțea că își găsisese chemarea.

În unele zile era muribundul. În altele, era o rudă a muribundului. În seara aceea Cyrus urma să fie Sally Gutierrez, mamă a trei copii, iar fața era numărul 6, adică „Mă doare și mai mult“. Acestea erau singurele informații pe care le primise înainte ca un student la medicină, îmbrăcat cu un halat alb care îi stătea anapoda, să intre șovăitor în salon și, perpelindu-se, să-i spună lui Cyrus/Sally că fiica lui fusese victima unui accident de mașină, că echipa medicală făcuse tot posibilul să o salveze, dar nu reușise. Cyrus își reglă reacția la numărul 6, mai să izbucnească în lacrimi. Îl întrebă pe student dacă își poate vedea fiica. Înjură, la un moment dat chiar țipă. Seara nu plecă de la spital fără să înșface un baton de ciocolată din coșulețul de răchită de pe biroul secretarei.

Studentzii la medicină erau adesea mai mult decât dornici să îl consoleze, ca niște moderatori de talk-show-uri. Pe unii însă simulacrul îi făcea să strâmbe din nas și să participe la el doar de formă. Îi serveau lui Cyrus platitudini de pe o listă pe care fuseseră puși s-o învețe pe dinafară și îi recomandau să apeleze la serviciile de consiliere ale spitalului. În cele din urmă părăseau salonul, lăsându-l pe Cyrus să evalueze, pe o fișă fotocopiată, felul în care îl trataseră. O cameră de luat vederi instalată pe un trepied înregistra fiecare dialog pentru a fi analizat de profesori.

Uneori câte un student îl întreba pe Cyrus dacă vrea să doneze organele soției lui. Aceasta era una dintre conversațiile pentru care îi pregătea facultatea. Sarcina studenților era să-l convingă. Cyrus era Buck Stapleton,

antrenor secund al echipei de fotbal a universității, catolic practicant. Sobru, 2 pe scara de la 0 la 10: „Doare puțin“. Fața desenată mai avea chiar și o urmă de zâmbet, cu toate că abia sesizabilă. Soția lui era în comă, creierul nu-i mai funcționa.

— Încă mai poate fi de ajutor, zise studentul, punând stânjenit o mână pe umărul lui Cyrus. Poate să salveze vieți.

Pentru Cyrus, personajele pe care le interpreta erau de tot hazul. Era Daisy VanBogaert, o contabilă diabetică, căreia i se amputase, prea târziu, un picior mai jos de genunchi. Pentru a-și intra în rol, fusese nevoit să îmbrace un halat de spital. Era un imigrant german, Franz Links, inginer, cu emfizez în stare terminală. Era Jenna Washington, cu un Alzheimer care progresa neașteptat de repede. Nivelul 8. „Doare foarte tare“.

La interviul de angajare, doctorița, o femeie mai în vârstă, albă, cu buzele strânse și o privire cruntă, îi spusese că îi place să angajeze oameni ca el. Văzându-l că ridică dintr-o sprânceană, doctorița îi explicase, repede, parcă tricotând ceva cu degetele:

— Adică nu actori. Actorii au tendința să o facă pe *Marlon Brando*. Vor să arate cu tot dinadinsul cât de talentați sunt.

Cyrus încercase să-l convingă să se bage și pe Zee, colegul lui de apartament, dar el nu se prezentase la interviu. Zbigniew Ramadan Novak, polonez-egiptean — pe scurt, Zee. Spusese că nu auzise ceasul deșteptător, Cyrus însă bănuia că îl lăsase curajul. De altfel, Zee nu pierdea nicio ocazie să-și arate dezaprobarea față de ocupația lui. După o

lună, în timp ce se pregătea să plece la spital, Cyrus îl văzu cum îl privește lung și clatină din cap.

— Care-i baiul? întrebă Cyrus.

Nimic.

— *Care-i baiul?* repetă Cyrus, mai apăsător.

Zee se strâmbă un pic.

— Nu mi se pare că e ceva sănătos, Cyrus.

— Ce anume?

Zee se strâmbă din nou.

— Slujba de la spital?

Zee înclină din cap și explică:

— Creierul tău nu știe care e diferența între a juca un rol și a trăi cu adevărat. După toate prin câte ai trecut, așa ceva... n-are cum să-ți facă *bine*. La trunchiul cerebral.

— Ba douăzeci de dolari pe oră îmi fac foarte bine, răspunse Cyrus, zâmbind larg. *La trunchiul cerebral*.

Banii i se păreau mulți. Își amintea cum, înainte să se lase de băutură, își vindea plasma tot pe atât, douăzeci de dolari recipientul, sângele lui deshidratat de mahmureală având nevoie de ore întregi ca să se scurgă, ca un milkshake printr-un pai subțire. Cyrus privea cum vin oamenii, cum li se înfige acul în venă și cum pleacă din cabinet, iar el tot aștepta să umple recipientul.

— Și sunt sigur că, mai devreme sau mai târziu, o să mă ajute și la scris, adăugă Cyrus. Nu așa se spune, că trebuie să *trăiești* poeziile înainte de a le scrie?

Cyrus era un poet bun când scria, numai că scria foarte rar. Înainte să renunțe la băutură, Cyrus mai mult bea despre scris decât scria propriu-zis, considerând băutura esențială pentru procesul de creație, „aproape sacramentală” — chiar

așa spunea — fiindcă „îi deschidea mintea spre vocea ascunsă“ sub banala „trăncăneală de zi cu zi“. Sigur, când bea, rareori mai făcea și altceva. „Mai întâi bei un pahar, apoi paharul mai bea un pahar, și tot așa până când te bea paharul pe tine!“ anunța Cyrus mândru oriunde se cinstea, uitând de la cine furase vorba asta¹.

Când era treaz, avea perioade lungi în care inspirația nu îl ajuta deloc, mai precis nu știa de unde să înceapă. Și se ura pentru asta. Mai rău era că Zee îl încuraja deșănțat ori de câte ori reușea totuși să scrie câte ceva; Zee ridica în slăvi noile încercări ale colegului de apartament, fiecare ingambament și rimă imperfectă, mai să le lipească pe ușa frigiderului.

— Să trăiești poeziile pe care nu le scrii? întrebă Zee, disprețuitor. Haida-de, lucrurile astea sunt sub nivelul tău.

— Ba chiar nu sunt, răspunse Cyrus tăios și închise ușa după el.

Când opri mașina în parcare a spitalului, Cyrus încă mai era furios. Nu toate lucrurile trebuie să fie atât de complicate pe cât le vrea Zee, se gândi el. Uneori viața este doar ce se întâmplă. Ce se acumulează. Aceasta era una dintre vagile axiome din zilele lui de mare băutor, la care Cyrus încă ținea, chiar și după ce se lăsase. Nu i se părea corect ca toată lumea să aștepte de la el să-și analizeze până la epuizare fiecare decizie, doar fiindcă nu era băut. Slujba asta sau aia, viața asta sau aia. Pentru el să nu bea era deja un efort de-a dreptul herculean. S-ar fi cuvenit să i se arate

1. Cuvinte atribuite scriitorului american F. Scott Fitzgerald.

mai multă înțelegere, nu mai puțină. Cicatricea lungă de pe laba piciorului stâng — de la un accident din urmă cu mulți ani — îi zvâcnea de durere.

Cyrus intră în spital și, după ce semăă într-un registru, străbătu holurile, trecând pe lângă două mame care alăptau una lângă alta într-o sală de așteptare, pe lângă un șir de târgi goale, cu așternuturile în neorânduială, și urcă în lift. Când intră în biroul de la etajul trei, recepționera îl puse să mai tragă o semnătură și îi dădu instrucțiunile pentru cea după-amiază. Sandra Kaufmann. Profesoară de matematică la un liceu. Manierată, fără copii. Văduvă. 6 pe scala de la 0 la 10. Cyrus se așeză în sala de așteptare, privind spre camera de luat vederi, spre diagrama „Să înțelegem cancerul de piele“ de pe perete, cu desene înfiorătoare ale unor Alunițe Atipice, Excrescențe Precanceroase. ABC-ul melanomului: Asimetrie, Bordură, Culoare, Diametru și Evoluție. Cyrus își imagină părul Sandrei de un roșu aprins, culoarea aluniței „Diametru“ de pe diagramă.

Un minut mai târziu, în sală apăru o studentă neînsoțită și se uită la Cyrus, apoi la camera de luat vederi. Era un pic mai tânără decât Cyrus și își purta părul castaniu-auriu prins la spate într-un coc îngrijit. Ținuta ei impecabilă îi dădea un aer de pension, de veche familie nobiliară din New England. Cyrus simți imediat că îi e antipatică. Poleială de patrician yankeu. Își zise că probabil intrase cu note maxime la unul din colegiile de elită, dar, spre dezamăgirea ei, fusese trimisă la facultatea de medicină a Universității Keady în loc să ajungă la Yale sau Columbia. Își imagină partidele ei de sex, fără chef, aseptice, cu fiul bine șlefuit al partenerului de afaceri al tatălui ei, își imagină

cum stăteau într-un restaurant elegant, la lumina lumânării, ciugulind trist amândoi din aceeași piccata cu carne de vițel, neatingându-se de pâine. Cyrus se simți copleșit de un dispreț nemilos, inexplicabil. Îi dispăcu profund felul în care studenta deschisese ușa, cu zgomot, întinând liniștea de care se bucura. Tânăra privi din nou spre camera de luat vederi, apoi se prezentă:

— Bună ziua, domnișoară Kaufmann. Mă numesc dr. Monfort.

— Doamnă Kaufmann, o corectă Cyrus.

Studenta se uită repede spre camera de luat vederi.

— Poftim?

— Chiar dacă domnul Kaufmann a murit, eu încă mai sunt soția lui, zise Cyrus, arătând spre o verighetă imaginară de pe mâna lui stângă.

— Îmi cer scuze, doamnă. N-am fost...

— Nu face nimic, dragă.

Dr. Monfort își lăsa *clipboard*-ul pe masă și se sprijini cu o mână de chiuveta de care se apropiase între timp, ca pentru a-și recăpăta stăpânirea de sine. Apoi spuse:

— Doamnă Kaufmann, mă tem că tomografiile au relevat o tumoră masivă în creierul dumneavoastră. Mai multe, de fapt, una lângă alta. Din nefericire, sunt legate de un țesut sensibil care controlează respirația și funcția cardio-pulmonară, motiv pentru care nu putem opera fără să riscăm afectarea severă a acelor sisteme. Chimioterapia și terapia cu radiații ar putea fi două opțiuni, dar, din cauza locului în care se află tumorile și a dimensiunilor acestora, tratamentele respective ar fi, probabil, paliative. Oncologul nostru vă va spune mai multe.